

Aan de leden van de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken,

Allereerst dank voor uw verzoek om deel te nemen aan het rondetafelgesprek van 3 september 2014. Bij deze stuur ik u op uw verzoek u een gespreksnotitie.

Aanleiding

De aanleiding is het initiatief wetsvoorstel Wet open overheid. In deze bijdrage zal ik, gebaseerd op onderzoek, conclusies weergeven over de huidige Wob, op grond waarvan ook een oordeel op een aantal punten over het voorstel Woo kan worden weergegeven.

Onderzoek

Door medewerkers en studenten van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Rug zijn de afgelopen jaren verschillende onderzoeken verricht naar de werking van de Wob, al dan niet op verzoek of in opdracht van derden. In 2007 hebben prof. Damen en ik een onderzoek gedaan naar de verschillende instituten die bestaan in andere landen die toezicht houden op de werking van de Wob, in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Een van de honoursstudenten van de Rug heeft in het kader van een onderzoeksstage via de website rechtspraak.nl onderzocht hoe lang het duurt voordat daadwerkelijk door de rechter beslist wordt op Wob verzoeken. Het complete onderzoek is niet gepubliceerd, de samenvatting ervan is te vinden op in de Persvrijheidmonitor van 2010, die in 2011 verschenen is. In deze Persvrijheidmonitor verschenen ook de uitkomsten van een empirisch onderzoek verricht in opdracht van de NVJ. In dit onderzoek werd onderzocht wat de ervaringen van journalisten waren bij het doen van Wob verzoeken (door Herweijer, Klingenberg en Spanninga).

Ten slotte heeft prof. Winter afgelopen studiejaar met studenten een empirisch onderzoek gedaan onder overheidsorganen naar de werkelijk uitgekeerde dwangsommen.

Uit het onderzoek naar de informatiecommissaris bleek dat in Nederland vooral behoefte zou zijn aan een instituut dat voorlichting en adviezen zou geven over de openbaarheidsregelgeving. Daarentegen lijkt een instituut met een bindende beslisbevoegdheid geen toegevoegde waarde te hebben. Een dergelijk instituut wordt zelf onderdeel van het conflict, wat afbreuk doet aan de onafhankelijke rol die het instituut zou moeten hebben. Daarom dat de voorkeur uitgaat naar een instituut met een adviserende rol. Een substituut-ombudsman zou heel goed passen. Die voorlichting en adviezen zouden zich moeten richten tot zowel diegenen die Wob verzoeken indienen als tot overheidsorganen.

Uit het onderzoek onder journalisten bleek dat deze groep weinig gebruik maakt van de procedurele middelen die de Wob biedt. Vaak werd voor een informele weg gekozen om aan informatie te komen. Tegelijkertijd bleek dat het voeren van procedures vaak succesvol was en dat kennis hebben van de wetgeving voor journalisten loont.

Conclusie

Uit al deze onderzoeken kunnen de volgende conclusies getrokken worden. Allereerst valt op dat de discussie over de Wob sterk gepolariseerd is.

Nederland was een van de eerste landen met openbaarheidsregelgeving. Ondanks het feit dat de huidige wet dus ook een van de oudste regelingen is, kunnen overheidsorganen op grond van de huidige wet een modern - pro actief - openbaarheidsbeleid voeren. De Wob biedt die mogelijkheid. De Wob biedt ook de mogelijkheid om het omgekeerde te doen: wachten tot er een verzoek komt, lange beslistermijnen volop benutten, het doen van verzoeken ontmoedigen.

Uit geen enkel onderzoek blijkt een noodzaak om de reguliere bezwaarschriftenprocedure bij overheidsorganen te vervangen door een procedure bij een informatiecommissaris. Wel bleek dat in vergelijking met andere besluiten, besluiten over Wob verzoeken vaker in bezwaar

herroepen worden. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat er in de primaire besluitfase bij overheidsorganen een en ander niet goed gaat en dat de kennis van de openbaarheidsregelgeving bij overheidsorganen tekort schiet. Dit pleit voor het vergroten van de kennis over de openbaarheidsregelgeving bij overheidsorganen.

Een verplichting om bepaalde informatie actief openbaar te maken, zoals voorgesteld, zal het gehalte aan openbaarheid verbeteren. Een verschuiving van de nadruk op passieve openbaarheid naar actieve maakt dat het voor burgers niet meer nodig is om verzoeken in te dienen. Voor overheidsorganen betekent dit dat zij minder verzoeken kunnen verwachten.

Hoogachtend,
Mw. mr. dr. A.M. Klingenberg
Groningen, 27 augustus 2014